Effektivare indrivning av återkrav

En analys av hur direkt verkställbara beslut och kortare avbetalningsplaner påverkar återbetalning och skuldsättning

Lagändringen om direkt verkställbara återkravsbeslut och Försäkringskassans kortare avbetalningsplaner har lett till att en större del av återkraven betalas tillbaka under de två första åren. Ökningen sker främst genom att fler krav lämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning. För personer med återkrav innebär förändringarna att skulderna behöver betalas tillbaka snabbare och med högre belopp, samtidigt som fler får skulder hos Kronofogdemyndigheten.

Mer betalas tillbaka inom två år

ISF:s effektskattning visar att andelen av återkravet som betalas tillbaka inom två år har ökat med runt 12 procentenheter. Före ändringarna betalades 72 procent av ett återkrav i genomsnitt. Efter ändringarna har det ökat till 84 procent. Räknat på myndigheternas återkrav beslutade under 2025 innebär ökningen att drygt 230 miljoner kronor mer betalas tillbaka inom två år.

Fler får skulder hos Kronofogdemyndigheten

Andelen återkrav som Försäkringskassan lämnar till Kronofogdemyndigheten inom två år har ökat från 2 till 17 procent. Ökningen i återbetalning beror i huvudsak på att fler återkrav når Kronofogdemyndigheten som lyckas utmäta tillgångar. I omkring två tredjedelar av återkraven driver Kronofogdemyndigheten in pengar, bland annat genom utmätning av skatteåterbäring eller lön. I drygt en tredjedel sker ingen indrivning. Dessa återkrav tycks vara riktade mot personer som saknar både betalningsutrymme och utmätningsbara tillgångar.

Försäkringskassans har samtidigt ändrat sin hantering av avbetalningsplaner, vilket har gett personer med återkrav kortare tid att betala av sin skuld. Andelen planer som löper längre än två år har minskat från 17 till 1 procent. Vissa klarar de högre betalningarna och betalar snabbare. För andra lämnas skulden i stället till Kronofogdemyndigheten.

Ändringarna har särskilt påverkat personer som får stora återkrav

Omkring 10 procent av återkraven överstiger 40 000 kronor. För denna grupp har Försäkringskassans kortare avbetalningsplaner varit extra kännbar. Före ändringarna hade omkring hälften en avbetalningsplan på över två år. Efter ändringarna gäller det bara 2 procent. Samtidigt har återbetalningen från personer med stora återkrav ökat från 42 till 65 procent, medan andelen återkrav som överlämnas till Kronofogdemyndigheten har ökat från 5 till 34 procent för den här gruppen.

Tidigare skulder förklarar varför ändringarna får stor effekt

Drygt en fjärdedel hade redan ett obetalt återkrav eller en skuld hos Kronofogdemyndigheten när det nya återkravet beslutades. I den gruppen ökade återbetalningen från 37 till 58 procent och andelen nya återkrav hos Kronofogdemyndigheten från 7 till 49 procent. Tidigare kunde ett nytt återkrav ligga kvar obetalt hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten medan Kronofogdemyndigheten drev in andra skulder. Nu kan återkravet snabbare ingå i den pågående indrivningen. Om personen redan hade ett obetalt återkrav behövde det gamla och det nya kravet dessutom normalt föras samman i en ny avbetalningsplan. När hela skulden ska betalas på kortare tid kan månadsbeloppet öka kraftigt.

Viktigt att förebygga återkrav

Ändringarna har lett till att fler skulder betalas tillbaka de första två åren, men också till att fler återkrav lämnas till Kronofogdemyndigheten. Eftersom återkrav kan bero på komplicerade regler, omedvetna fel eller brister i myndigheternas handläggning, behöver en effektiv indrivning kombineras med åtgärder som förebygger återkrav. Det handlar bland annat om enklare regler, bättre underlag och en korrekt handläggning.

INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN